

บทบาทของชมรมอนุรักษ์ป่ามหาโพธิ์ในการคัดค้านการขอ ประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี

The Role of the Maha Phot Forest Conservation Club in Opposing the Request for a Perlite Mining License, Moo 3, Maha Phot Sub-district, Sa Bot District Lopburi Province

รัศมี ชัมเจริญ¹

วันรับ: 22 มิถุนายน 2566 วันแก้ไข: 25 กรกฎาคม 2566 ยอมรับ: 10 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการของการเคลื่อนไหวของผู้นำภาคประชาสังคมในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ โดยการศึกษาเอกสารและทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี จำนวน 20 ท่าน และใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเคลื่อนไหวของผู้นำภาคประชาสังคมมีสาเหตุมาจากการรวมกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อยู่คู่กับผู้คนในชุมชนมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชี้แจงให้ผู้คนในชุมชนตระหนักถึงผลได้ผลเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการการอนุมัติสัมปทานการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ เป็นการใช้พื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมในการแสดงออกของคนที่อยู่ชนชั้นเดียวกัน ด้วยประเด็นที่ไม่ใช่ปัญหาทั่วไป และภาคประชาสังคมมีบทบาทอย่างมากที่เป็นแหล่งรวมผู้คนที่มีแนวคิดและจุดประสงค์เดียวกันและแสดงออกทางสัญลักษณ์เพื่อให้บุคคลภายนอกเล็งเห็นถึงความเดือดร้อนที่คนในชุมชนได้รับจากการอนุมัติสัมปทานในอดีตที่ผ่านมา รวมถึงความไม่โปร่งใส และการใช้อำนาจกับคนในชุมชนจากทั้งทางกลุ่มนายทุนและเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน และเรียกร้องให้ทางภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ด้วยการยื่นหนังสือขอจัดตั้งป่าชุมชน ไปยังจังหวัดลพบุรี และยังมุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้กับชาวบ้านด้านกฎหมาย, การปลูกป่าไม้ทดแทน และการบำรุงรักษาทรัพยากรทดแทนในส่วนที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์มากขึ้นเพื่อป้องกันการใช้อำนาจทางกฎหมายของผู้ประกอบการหรือนายทุน เพื่อให้ชาวบ้านไม่ยอมเสียป่าไปตามการใช้จิตวิทยาของผู้ประกอบการ

คำสำคัญ: บทบาทของชมรมอนุรักษ์ป่ามหาโพธิ์, การคัดค้านการขอประทานบัตร,
เหมืองแร่เพอร์ไลต์, ประชาสังคม, การเคลื่อนไหวทางสังคม

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

Abstract

The objectives of the study were 1) to examine the process of civil society leaders' movements against perlite mining concession applications and 2) to study the roles of civil society that influence their opposition to perlite mining concession applications. This study analyzed documents and conducted in-depth interviews with twenty critical individuals against the applications for perlite mining concessions in Village Moo 3, Maha Phot Subdistrict, Sa Bot District, Lopburi Province. Content analysis techniques were also used. The findings revealed that a community of leaders is working together to preserve the environment necessary to their community for generations. They inform the community about the negative consequences of allowing perlite mining in the area. Everyone must be aware of the direct and indirect impacts of this decision. It is the use of public space as a social space for members of the same class to express their opinions on non-general matters. And civil society plays a significant role as a gathering place for people with similar ideas and goals, expressing them symbolically so that outsiders can see the hardships that people in the community have endured due to the concession approval, including the shortage of transparency in the past. Besides using power with community members from both capitalist organizations and some government officials, Lopburi requested assistance from the government by submitting a request to establish a community forest. It also concentrates on reforestation and educating the villagers on the law to prevent the use of legal power by entrepreneurs or financiers, preserving renewable resources in areas where villagers can make greater use of them and utilizing entrepreneurial psychology so that the villagers would not lose the forest.

Keywords: The Role of the Maha Phot Forest Conservation Club, Opposing the Request for a Perlite Mining License, Perlite Mining License, Civil Society, Social Movement

1. บทนำ

ในระหว่างปี 2556-2557 ได้มีบริษัทเหมืองแร่ที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับแร่เพอร์ไลต์ได้ทำการยื่นเอกสารเพื่อแสดงความจำนงในการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ ในพื้นที่ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี จำนวน 40 ไร่ 1 งาน แก่สำนักงานอุตสาหกรรมเหมืองแร่จังหวัดลพบุรี (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2561) ซึ่งตามกฎหมายการขอประทานบัตรเหมืองแร่นั้น ผู้ซึ่งต้องการขอประทานบัตรจะต้อง จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น และเมื่อผู้ออกประทานบัตรไม่มีข้อยุติ ผู้ขอประทานบัตรต้องจัดประชุมตีของประชาชน หากการทำประชามติไม่ผ่านความเห็นชอบของประชาชนผู้ออกประทานบัตรไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ แต่ผู้ขอประทานบัตรยังสามารถทำประชามติได้อีก จากที่กล่าวมามีทั้งประชาชนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย จนเกิดการใช้วิธีการที่ไม่โปร่งใสเพื่อให้ได้มาซึ่งการเห็นชอบในประชามติ เช่น การกล่าวอ้างว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่รกร้าง และป่าเสื่อมโทรมไม่สามารถทำประโยชน์อันใดได้นอกจากเหมืองแร่นั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิด ทั้งยังการอาศัยรายชื่อผู้เข้าประชามติในการอ้างว่าเป็นรายชื่อของผู้ที่เห็นด้วยในการทำเหมืองแร่ นอกจากนี้ยังมีการข่มขู่และการให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องอื่นๆ

การดำเนินการขอประทานครหาทำเหมืองแร่เพอร์ไรต์ได้ดำเนินการมาจนถึงปี 2561 เมื่อประชาชนไม่สามารถต่อสู้กับอำนาจของผู้ประกอบการ และไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐ เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมาย และกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการขอประทานครหา ส่งผลให้ประชาชนไม่ทราบถึงวิธีการใช้พื้นที่สาธารณะในการทักท้วงเพื่อสิทธิของตน จนกระทั่งในปลายปี 2562 “ชมรมอนุรักษ์ป่ามหาโพธิ์” ได้ร่วมมือกับนายกเทศมนตรีในการดำเนินสำรวจกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการขอประทานครหาและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำต่างๆที่ไม่โปร่งใส ว่ามีจำนวนเท่าไรและมีแนวโน้มที่จะเกิดความเสียหายประชาชนมากขึ้นเพียงใด จนนำไปสู่การรวมตัวกันของประชาชนในการออกมาแสดงความคิดเห็นและคัดค้านการขอประทานครหา ซึ่งการเคลื่อนไหวของประชาชนนำไปสู่การยื่นรายชื่อผู้คัดค้านแก่สำนักงานอุตสาหกรรมเหมืองแร่จังหวัดลพบุรี

จากการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชนที่คัดค้านการทำเหมืองแร่นั้นส่งผลให้ประชาชนมองเห็นถึงความสำคัญของการออกมารวมตัวกันเพื่อใช้พื้นที่สาธารณะในการเรียกร้อง หรือทักท้วงการกระทำที่ไม่ชอบธรรมนั้นสามารถช่วยให้เกิดความโปร่งใส และสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังกระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจกับการเคลื่อนไหวต่างๆของประชาชนมากขึ้น เนื่องจากการรวมตัวของประชาชนนั้นทำให้เสียงของประชาชนมีน้ำหนักมากขึ้นจนไม่สามารถมองข้ามได้

เมื่อเกิดการยื่นเอกสารและรายชื่อผู้คัดค้านแก่สำนักงานอุตสาหกรรมเหมืองแร่จังหวัดลพบุรี และศูนย์ดำรงธรรม หน่วยงานจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างโปร่งใสมากขึ้น ผู้ประทานครหาที่ต่อต้านทำการประทานครหาใหม่ โดยการประทานครหาครั้งใหม่ประชาชนที่ได้รับข้อมูลและความเข้าใจที่ถูกต้องต่างมีความเห็นตรงกันคือ “คัดค้าน” การขอประทานครหาเหมืองแร่เพอร์ไรต์ในพื้นที่ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปี 2566

องค์กรภาคประชาสังคมนั้นมีบทบาทในกิจกรรมหลากหลายด้านแล้วแต่จุดประสงค์ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อรวมตัวกัน หนึ่งในนั้นคือ การรวมของกันของภาคประชาสังคม เพื่อการทากิจกรรมด้านอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยงานวิจัยนี้จะกล่าวถึง กลไกสำคัญ และขั้นตอนของภาคประชาสังคมของประชาชนใน หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี ที่ทำการรวมตัวกันของประชาชนจำนวนมากและร่วมมือกับ “ชมรมอนุรักษ์ป่า ตำบลมหาโพธิ์” ที่ดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าไม้รอบที่อยู่อาศัย และมีบทบาทสำคัญในการคัดค้านการขอประทานครหาเหมืองแร่เพอร์ไรต์ของบริษัททำเหมืองแร่รายหนึ่ง โดยมีประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมในการคัดค้านครั้งนี้ด้วย ซึ่งสาเหตุของการคัดค้านมีหลายสาเหตุ อาทิ ผลกระทบจากฝุ่นหินของเหมืองแร่, บริเวณที่ทำเหมืองเป็นบริเวณป่าที่ชาวบ้านเก็บพืชผลกินได้ตลอดปี, การประชาพิจารณ์ยังไม่ชัดเจน เป็นต้น จึงเป็นที่มาที่ภาคประชาสังคมได้รวมตัวกันเพื่อเรียกร้อง และขอคัดค้านการทำประทานครหาเหมืองแร่ในพื้นที่นั้น จนนำไปสู่การเข้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) เพื่อให้มีการตรวจสอบที่โปร่งใส และเป็นไปตามกฎหมาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้บทบาทของชมรมอนุรักษ์ป่ามหาโพธิ์ในการคัดค้านการขอประทานครหาทำเหมืองแร่เพอร์ไรต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (Leadership Theory) กล่าวถึงบทบาทความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้นำ เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จ โดยภาวะผู้นำเป็นศิลปะในการทำงานของบุคคลที่มีอิทธิพลในการจูงใจผู้อื่นให้ร่วมกันปฏิบัติงานให้สำเร็จ (ชูศักดิ์ เอกเพชร, 2561) เพื่อเป็นการทำความเข้าใจสภาพปัญหา การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ถือเป็นเอกเทศจากการถูกควบคุมบังคับโดยรัฐ เป็นอิสระจากการแสวงหาประโยชน์ที่เป็นผลกำไรส่วนตัว เป็นพื้นที่สาธารณะที่ปัจเจกบุคคลและกลุ่มต่างๆ รวมตัวกันเป็นองค์กรด้วยความสมัครใจสามารถแสดงออก และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมหลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์ส่วนรวมให้ดีขึ้น (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2548, น.19) เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคม นอกจากนี้ใช้แนวคิดทฤษฎีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอธิบายการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นระยะ

เวลานานมากที่สุด ทั้งนี้ จะต้องให้มีความสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด แต่ในขณะเดียวกันสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นให้คุ้มค่าที่สุด หรือเรียกว่าการใช้อย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึงอย่างใดก็ตาม ในสภาพปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความหมายรวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ ที่มีผลต่อการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analytical Approach) เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของการศึกษา รายละเอียดของข้อมูล และมีเนื้อหาครอบคลุมครบถ้วน โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคคล กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล จำนวน 20 คน ได้แก่ ชาวบ้านทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวน 10 คน ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองแร่โดยตรง จำนวน 5 ราย และนักวิชาการนิเทศศาสตร์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุนด้านกฎหมายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จำนวน 5 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษามหาบทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมด้วยเครื่องบันทึกเสียงขณะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสมุดจดบันทึกเพื่อบันทึกข้อมูลสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ รวมถึงกล้องถ่ายรูปเพื่อบันทึกเหตุการณ์และกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ในการศึกษา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้ศึกษาจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เช่น การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาการเริ่มต้นการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม การดำเนินการด้านกฎหมาย เป็นต้น และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เช่น เอกสารต่างๆ ข่าวสารจากเว็บไซต์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก กำหนดประเด็นในการสอบถามที่ตรงจุด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญโดยคำถามที่ใช้อย่างไรที่ปรึกษาจะเป็นผู้ประเมินความเหมาะสมของคำถาม และสามารถนำไปสู่การเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อการวิจัยได้หรือไม่

ขั้นที่สอง ผู้วิจัยทำการติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อทำการขออนุญาตสัมภาษณ์ ชี้แจงรายละเอียดงานวิจัยว่า มีจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายอย่างไร ช่องทางที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์ตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นสมควร

ขั้นที่สาม ในการสัมภาษณ์จะมีการบันทึกเสียง และจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ มีการสงวนสิทธิ์ในการเปิดเผยข้อมูลบางส่วนต่อสาธารณะ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญแล้ว ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์จากเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งผลของการวิเคราะห์นี้จะนำไปสู่คำตอบของงานวิจัยเกี่ยวกับ “บทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ ในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี”

4. ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องบทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี มีข้อค้นพบดังนี้

4.1 บทบาทของผู้นำชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์

กลุ่มผู้นำภาคประชาสังคมในการคัดค้านการขอประทานบัตรการทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์และชาวบ้านนั้นไม่มีอำนาจ มีความรู้ทางกฎหมายน้อย ซึ่งปัญหานี้เป็นที่ทราบกันดีในสังคมไทยถึงการเข้าถึงการศึกษาของชาวบ้านในพื้นที่ต่างจังหวัดยังไม่ดีมากนัก ทำให้ความรู้ด้านกฎหมายของชาวบ้านยังมีน้อยมาก ชาวบ้านจึงทำได้เพียงการแสดงออกทางสัญลักษณ์ และการร้องขอให้หน่วยงานของภาครัฐเข้าช่วยไม่ให้ผู้ประกอบการ และนายทุนได้ประทานบัตรการทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์นี้เท่านั้น โดยการเคลื่อนไหวของชาวบ้านไม่มทุนสนับสนุนจากหน่วยงานใด ชาวบ้านทุกคนสละเวลาและทรัพยากรส่วนตัว เพื่อการเคลื่อนไหวในการคัดค้านครั้งนี้เองทั้งหมด จากการที่กลุ่มผู้นำภาคประชาสังคมในการคัดค้าน และชาวบ้านมีความรู้ด้านกฎหมายน้อยจึงร้องขอให้ทางหน่วยงานรัฐเข้าช่วย โดยการจัดทำหนังสือขอจัดตั้งป่าชุมชนแล้วตามลำดับขั้นตอนที่ได้รับการแนะนำจากทีมกฎหมายที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ (ยื่นต่อบุคคล และหน่วยงานเกี่ยวข้อง ดังนี้ กำนัน, อบต., ที่ว่าการอำเภอ, กรมป่าไม้ และอุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรี) โดยหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลมหาโพธิ์ เป็นส่วนผลักดันเรื่องคัดค้านทำเหมืองแร่ครั้งนี้ ให้เข้าไปสู่จังหวัด นอกจากนี้ กลุ่มผู้นำภาคประชาสังคมในการคัดค้าน และชาวบ้านมีการส่งเรื่องถึงสื่อมวลชน เพื่อให้ช่วยกระจายข่าวโดยคาดหวังว่าจะมีชาวบ้านร่วมคัดค้านเพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่า แนวคิดและอุดมการณ์สมาชิกกลุ่มผู้นำภาคประชาสังคมในการคัดค้านและชาวบ้านมีแนวทางการเคลื่อนไหวแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ตามความเห็นของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2545) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมการต่อต้าน ชัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น เพื่อระดมคนเพื่อยกระดับจิตสำนึก การรับรู้ของประชาชนในเรื่องที่ต่อต้าน ชัดขึ้น หรือเพื่อสร้างคุณค่าความเชื่อชุดใหม่ขณะเดียวกันก็เพื่อลดความชอบธรรมของระบบที่ดำรงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดความชอบธรรมของอำนาจรัฐในรูปของการใช้สิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐ เป็นต้น แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ วัฒนธรรมต่อต้านชัดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่พุ่งเป้าไปที่การเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อภาระของตนที่มีผลกระทบต่อประชาชนหรือสังคมในวงกว้าง มิใช่ทำตามอำเภอใจหรือส่วละเมิดอำนาจของตนเอง เป็นการเคลื่อนไหวที่ต้องการจะอุดช่องว่าง แนวคิดนี้ปฏิเสธวิธีการที่ใช้ความรุนแรง และเป้าหมายของการต่อสู้เรียกร้องก็ไม่ใช่เพื่อการช่วงชิงอำนาจรัฐ

จากการสัมภาษณ์สมาชิกชาวบ้านตำบลมหาโพธิ์ กล่าวว่า อุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรีได้ออกมาทำประชาคมชาวบ้านเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน แต่ชาวบ้านไม่มีความไว้วางใจในเจ้าหน้าที่ ชาวบ้านเข้าร่วมประชุม แต่ร่วมกันไม่ลงชื่อเข้าร่วมประชุมประชาคมครั้งนี้ เนื่องจาก เกิดความไม่ไว้วางใจว่า หากลงชื่อไปแล้ว ทางหน่วยงานจะนำไปบิดเบือนเป็นยินยอมให้ประทานบัตรทำเหมืองแร่

หรือไม่ เพราะเคยเกิดเหตุการณ์นี้มาแล้วในอดีตเมื่อ 30 ปีที่แล้ว และทางชาวบ้านก็ไม่มีอำนาจเข้าถึงเอกสารจริงได้เลย อีกทั้ง ผลกระทบมากมายก็เกิดขึ้นกับชาวบ้านด้วย ไม่ใช่แค่ไม่มีพื้นที่ทำกินและ ป่าไม้หายไป แต่ยังมีเรื่องฝุ่นควัน อุบัติเหตุจากการขนย้ายแร่ด้วย ชาวบ้านและชมรมคนรักป่าจึงร่วมกันคัดค้านขอประทานบัตรครั้งนี้ (สังวาล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2566)

จากบทสัมภาษณ์ของสมาชิกในชมรมกล่าวว่า การเข้าถึงเอกสารของผู้ประกอบการในการประชุมแต่ละครั้ง ผู้ประกอบการกลุ่มคัดค้านไม่มีสิทธิได้รับเลย เพราะทุกครั้งที่มีผู้ประกอบการเดินทางมาประชุมแต่ละครั้งจะให้เอกสารเฉพาะคนที่ถูกเลือกเอาไว้แล้วเท่านั้น กลุ่มคัดค้านจึงไม่สามารถทราบข้อมูลของผู้ประกอบการได้นอกจากการพูดของผู้ประกอบการเท่านั้น ไม่มีเอกสารแบบลายลักษณ์อักษรมาถึงกลุ่มคัดค้าน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว เอกสารจากผู้ประกอบการควรเปิดเผยให้กับทั้งผู้พิจารณา และกลุ่มคัดค้าน อย่างยุติธรรม (ตรุณี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2566)

ทั้งนี้ ความคิดเห็นของชาวบ้านต่อกระบวนการเคลื่อนไหวเป็นไปในแนวทางเดียวกันว่า มีความกลัวว่า หน่วยงานของรัฐจะเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการและนายทุนมากกว่าประโยชน์ของชาวบ้าน แต่ในขณะเดียวกันชาวบ้านก็ต้องพึ่งหน่วยงานของรัฐ เพื่อช่วยเหลือเป็นตัวแทนเสียงของชาวบ้าน จะเห็นได้ว่า แนวคิดและอุดมการณ์ของชาวบ้านนั้นมีความคล้ายคลึงกันมา ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของทางด้านวิถีชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสุขภาพ เป็นต้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาในขั้นตอนการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้คัดค้านการขอประทานบัตรเหมืองแร่เพอร์ไลต์ คือ การรวมพลจากเพชคนรักป่า และเชื่อมต่อกับกลุ่มอนุรักษ์เหมือนกัน คือ กลุ่มไม่เอาเหมืองแร่เพชรบูรณ์ แม้ยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีอยู่บ้าง แต่พยายามติดต่อประสานงานกับกลุ่มอื่นอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อหวังให้มีอำนาจต่อรองมากขึ้นพร้อมกับให้ความรู้ชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านและชุมชนควบคู่ไปด้วย

4.2 บทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์

ประชาสังคม หรือ Civil Society เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์หลักคือ การทำส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคม เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ถือเป็นเอกเทศจากการถูกควบคุมบังคับโดยรัฐ เป็นอิสระจากการแสวงหาประโยชน์ที่เป็นผลกำไรส่วนตัว เป็นพื้นที่สาธารณะที่ปัจเจกบุคคลและกลุ่มต่างๆ รวมตัวกันเป็นองค์กรด้วยความสมัครใจสามารถแสดงออก และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมหลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์ส่วนรวมให้ดีขึ้น ประชาสังคมในยุคปัจจุบันไม่ได้อยู่ใกรอบของรัฐชาติ ดังเช่นในอดีต หากแต่ได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมาก ทั้งในแง่ของความคิดและวิถีชีวิตที่แพร่กระจายข้ามพรมแดน ดังนั้น ภาคประชาสังคมในประเทศหนึ่ง จึงสามารถมีความห่วงใยในประเด็นทางสังคมที่อาจไม่เกี่ยวข้องใดๆ กับสังคมของตน ดังเช่น การช่วยเหลือประเทศยากจน หรือการต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศเผด็จการ เป็นต้น ทั้งนี้ หนึ่งในคำจำกัดความที่ให้ภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมได้ดีที่สุดคือ “สังคมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” (นิธิ เนื่องจำนงค์, 2563)

ชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ เป็นชมรมเล็กที่ก่อตั้งขึ้นในปี 2560 โดยชาวบ้านใน ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ป่าในพื้นที่ และต่อมาในปี 2562 ชมรมฯ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดค้านประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ โดยมีแกนหลักจำนวน 6 คน ได้แก่ นายณรงค์ ปานสุวรรณ ทำหน้าที่ ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย, นายวรยุทธ์ รักษาทรัพย์ ประธานชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์, นายสังวาล ไพรทูลย์ รองประธานชมรมคนรักป่า มหาโพธิ์, นายชูชาติ บัวทอง กรรมการชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์, นางสาวตรุณี ใจดีเย็น เลขาธิการชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ จึงมีการตั้งจุดประสงค์ที่ชัดเจนมากขึ้น คือ เพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ ประชาสัมพันธ์การปลูกป่า ทำป่าซับน้ำ ดูแลระบบนิเวศของป่าให้อุดมสมบูรณ์อยู่อย่างต่อเนื่อง และให้ความรู้ชาวบ้านด้วยมากกว่า แต่เมื่อมีประเด็นประทานบัตรทำเหมืองแร่เกิดขึ้นมา ซึ่งมีผลกระทบกับป่าไม้ที่ใหญ่กว่าวิถีชีวิตปกติของชาวบ้าน ชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์จึงเข้ามามีบทบาทในประเด็นนี้ด้วยก็เท่านั้น จุดเริ่มต้นจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมประชาคมของผู้ประกอบการในแต่ละครั้ง และได้รับข้อมูลแบบรวบรัดมากเกินไป ประโยชน์ของการประชาคมเข้าข้างผู้ประกอบการเพียงฝ่ายเดียว ชาวบ้านก็รู้ไม่เท่าทันผู้ประกอบการ ผู้นำจึงเข้าร่วมกับชมรม

คนรักป่า เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ให้มากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น จะได้มีความรู้ความเข้าใจ เมื่อผู้ประกอบการเข้ามาทำประชาคมในครั้งถัดๆ ไป และเมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจแล้ว ผู้นำจึงสามารถมองภาพรวมออกว่า สิ่งที่ผู้ประกอบการคิดจะทำนั้น ไม่เป็นธรรมกับชาวบ้านจึงคัดค้านการทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ ในครั้งนี้ร่วมกับชมรมคนรักป่า (ชุมชน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2566)

หนึ่งในสมาชิกชมรมฯ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อ 30 ปีที่แล้ว ตอนยังเป็นเด็กอายุ 12 ปี ผู้นำได้เห็นคร่าวๆ ว่า เกิดประเด็นเดียวกับขณะนี้เลย ผู้ประกอบการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ และผ่านการอนุมัติเห็นชอบ ทั้งที่ ในขณะนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยเลย มีการยื่นหนังสือคัดค้านชัดเจน แต่ผู้ประกอบการรายนั้นก็ยังได้รับการอนุมัติสัมปทานได้จึงเหมือนเป็นสิ่งที่ผู้นำ ยังสงสัยมาจนปัจจุบัน และเข้าร่วมชมรมคนรักป่า เพื่อช่วยอนุรักษ์ป่าที่เหลืออยู่เอาไว้ และเมื่อเกิดประเด็นผู้ประกอบการรายใหม่ ณ ปัจจุบันนี้ ต้องการสัมปทานพื้นที่อีก ผู้นำเลยคิดว่า ตอนนี้มีชมรมคนรักป่าด้วย จึงอยากคัดค้านการประทานบัตรครั้งนี้เอาไว้ให้สำเร็จ เพื่อคงพื้นที่ป่าเอาไว้ให้ชาวบ้านดีกว่าให้ผู้ประกอบการได้รับประโยชน์นั้นไป (สวาล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2566) การอยู่กับป่าดำเนินวิถีชีวิตกับทรัพยากรธรรมชาติมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้คนมีความผูกพันกับป่า และดำเนินชีวิตร่วมกันกับป่าไม่มาได้อย่างช้านาน การเคลื่อนไหวในการคัดค้านการขอประทานบัตรเหมืองแร่เพอร์ไลต์ในครั้งนี้ ถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญของการเคลื่อนไหว คือ การรักษาป่าและทรัพยากรธรรมชาติที่มี หากมีผู้ประกอบการหรือนายทุนมาทำเหมืองแร่แล้วจะต้องมีการระเบิดหิน ระเบิดดินขึ้น ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นการทำลายทรัพยากรให้หมดไปไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่เพื่อทดแทนได้ ซึ่งทรัพยากรที่สามารถเกิดทดแทนหรือรักษาให้คงอยู่ได้ หมายถึง ทรัพยากรจำพวกที่เมื่อได้ใช้ประโยชน์ และสามารถรักษาให้คงอยู่ หรือเจริญเติบโตออกลูกหลานสืบต่อไปได้ ถ้าหากรู้จักใช้ประโยชน์ และจัดการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการก็จะมีให้ใช้ได้ตลอดไปทรัพยากรประเภทนี้ ได้แก่ เนื้อดิน

แนวทางในอนาคตของชมรมในการคัดค้านการประทานบัตรเหมืองแร่เพอร์ไลต์ และชาวบ้านในการรักษาป่าคือ การให้ความรู้กับชาวบ้านด้านกฎหมายมากขึ้น เพื่อป้องกันการใช้อำนาจทางกฎหมายของผู้ประกอบการหรือนายทุน เพื่อให้ชาวบ้านไม่ยอมเสียป่าไปตามการใช้จิตวิทยาของผู้ประกอบการ และให้ความรู้ชาวบ้านเกี่ยวกับการปลูกป่าไม่ทดแทน หรือการบำรุงรักษาทรัพยากรทดแทนในสวนที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น การเข้าไปเก็บเห็ด หรือพืชในป่าไปขาย ควรทำฤดูกาลไหน เว้นฤดูกาลไหน เพื่อยังคงให้ทรัพยากรยังคงมีพอให้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้นานมากขึ้นต่อไป

ความตั้งใจในการเคลื่อนไหวของชาวบ้านตำบลมหาโพธิ ชาวบ้านทุกคนมีความตั้งใจเดียวกันคือเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นป่าไม้ที่อยู่คู่กับชุมชนไม่ให้ถูกทำลาย ให้ชาวบ้านสามารถหากิน และใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่านี้ได้สืบต่อไปยังรุ่นต่อไป โดยจากการสัมภาษณ์ผู้นำกล่าวว่า “การอนุรักษ์ป่าไม้ จำเป็นต้องใช้คนที่เห็นด้วยกับการอนุรักษ์ป่าจำนวนเป็นกลุ่มใหญ่ เพื่อเพิ่มกำลังการต่อรองกับผู้ประกอบการที่ต้องการพื้นที่เช่นกัน โดยมีการอ้างอิงถึงวิถีชีวิตชาวบ้านด้วยเช่นกันว่า ชาวบ้านมหาโพธิมีลักษณะการอยู่อาศัยในรูปแบบของ คนพึ่งป่า ป่าพึ่งคน กล่าวคือคนดูแลป่าแต่เมื่อป่าอุดมสมบูรณ์ได้พอสมควรแล้ว คนจะเริ่มใช้ประโยชน์จากป่า เช่น ให้ป่าเป็นแหล่งอาหาร และตัดไม้มาทำฟืน เผาถ่านเป็นธุรกิจในครัวเรือน ส่งผลให้ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์กว่านี้ลดน้อยลงจากวงจรการใช้ชีวิตของคนในพื้นที่เช่นเดียวกัน แต่ก็ไม่มากจนทำให้ป่าไม้ในพื้นที่มหาโพธิแย่ กล่าวคือป่ายังอยู่ได้ และค่อนข้างสมบูรณ์ วิธีการใช้ชีวิตปกติของคนไม่ได้ส่งผลร้ายแรงให้กับป่าแห่งนี้ แต่ถ้าหากว่า ปลอมให้ผู้ประกอบการได้พื้นที่ตรงนี้ไป จะส่งผลกระทบมากกว่านี้ทันที เพราะเคยเกิดขึ้นมาแล้ว และประโยชน์ที่ชาวบ้านได้ก็ไม่มากพอให้ดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตเดิมได้ คนพึ่งป่า ป่าพึ่งคน เนื่องจาก นายทุนไม่ได้จ้างแรงงานมากเหมือนที่เคยบอกไว้ ชาวบ้านขาดรายได้ หาแหล่งอาหารธรรมชาติไม่ได้ และป่าก็ยิ่งถูกทำลายมากกว่าที่เคยเป็นมาหลายเท่าตัว” (สวาล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2566) ความคิดเห็นในเรื่องของสิ่งแวดล้อมนั้น ได้มองว่าทุกคนมีส่วนได้ส่วนเสียกับเรื่องนี้ ได้ประโยชน์และผลกระทบเหมือนกัน ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ปัญหาในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งเรื่องที่ดินทำกิน เรื่องชุมชน เรื่องเขตป่าสงวน เรื่อง

ประมง เรื่องของทรัพยากรทะเล เป็นต้น ซึ่งปัญหาตกรนี้เกิดขึ้นมาจากเศรษฐกิจที่ขยายตัวส่งผลให้นายทุนเข้ามาในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น เมื่อมีเงินและผลประโยชน์เข้ามาก็จะตามมาด้วยผู้มีอิทธิพล ซึ่งกระบวนการและวิธีการจัดการนั้นมีความคิดที่ว่า ชาวบ้านและประชาชนในพื้นที่ที่มีสิทธิที่จะจัดการและกำหนด เลือกแนวทางในการต่อสู้ เรียกร้องเองได้ก่อนที่หน่วยอื่นๆ จะเข้ามาช่วยเหลือ และยังมีแสดงความคิดเห็นอีกด้วยว่า เห็นด้วยกับกิจกรรมการอนุรักษ์ กิจกรรมฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในธรรมชาติ ถึงแม้กิจกรรมบางกิจกรรมอาจไม่ส่งผลดี และเป็นตัวทำลายธรรมชาติเข้าบ้างก็ตาม แต่มองว่า เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ที่ผู้คนในสังคมเริ่มหันมามองสนใจอนุรักษ์ดูแลสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเพิ่มขึ้น และยังเห็นด้วยกับการต่อสู้ เรียกร้อง สิทธิและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรทางธรรมชาติของชาวบ้าน ดังบทสัมภาษณ์นี้

“ถ้าต้องเสียพื้นที่ป่าที่กำลังเป็นประเด็นตรงนี้ไป ในฐานะคนพื้นที่รู้สึกว่ามันเป็นการสูญเสียที่ใหญ่มาก และรู้สึกเสียใจกับผู้นำท้องถิ่นหลายท่านที่เกี่ยวข้องเลือกที่จะเอื้อประโยชน์ให้ผู้ประกอบการมากกว่าชาวบ้านด้วยตนเอง โดยเล่าอีกว่า ในอดีตพื้นที่นี้เป็นพื้นที่สมบูรณ์มาก มีทั้งสัตว์ป่า แหล่งอาหาร และพื้นที่ป่าซับน้ำ แต่พอมีผู้ประกอบการเมื่อ 30 ปีที่แล้วเข้ามาอย่างไม่ถูกต้องเพราะชาวบ้าน ณ ขณะนั้นคัดค้าน ทุกอย่างจึงเปลี่ยนเป็นลดน้อยลง สภาพแวดล้อมหลายอย่างเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วจากการทำเหมืองแร่ในครั้งนั้น ครั้นนี้จึงเข้าร่วมคัดค้าน เพื่ออยากเก็บพื้นที่ป่าส่วนนี้ไว้เป็นพื้นที่ป่าชุมชนมากกว่า เพราะเป็นวิธีการรักษาป่าเอาไว้ให้ลูกหลานรุ่นต่อไปอย่างยั่งยืน ปัจจุบันนี้ป่ากลับมาอุดมสมบูรณ์พอสมควร เพราะมีการอนุรักษ์หลังสิ้นสุดอายุสัมปทานเหมืองแร่ไปมากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่า และไม่มีการรุกรานป่า จึงส่งผลให้ป่าฟื้นตัวอุดมสมบูรณ์ขึ้น ผู้นำท้องถิ่นหลายชุดก็เห็นด้วย แต่ก็ยังบ้างที่ไม่เห็นด้วย ชุมชนคนรักป่าจึงมีบทบาทในอนุรักษ์พื้นที่ป่าร่วมกับชาวบ้านมากกว่า ส่งผลให้พื้นที่ป่าได้รับอนุรักษ์จากกลุ่มคนที่มิใช่อยากอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม่ว่างจริงๆ ” (สงวน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 กุมภาพันธ์ 2566)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ ในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์นั้นคือ การรวมกลุ่มของชมรมคนรักป่าซึ่งเป็นชาวบ้านในพื้นที่หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี และใกล้เคียง รวมตัวกันจัดตั้งประชาสังคมเพื่อคัดค้านการขอประทานบัตรการทำเหมืองแร่ เพื่อบริหารพื้นที่ป่าไม้อย่างยั่งยืนและวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ โดยการรวมตัวกันเพื่อแสดงการเคลื่อนไหวทางสัญลักษณ์มากกว่าทางกฎหมาย

5. การอภิปรายผล

การศึกษาบทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ ในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมและบทบาทของภาคประชาสังคมในเรื่องดังกล่าวนี้ ค่อนข้างมาก ลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเป็นการรวมตัวกันเพื่อแสดงการเคลื่อนไหวทางสัญลักษณ์ เพื่อคัดค้านการขอประทานบัตรการทำเหมืองแร่ เหตุผลเพื่อบริหารพื้นที่ป่าไม้อย่างยั่งยืนและวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการคัดค้าน คือ ประชาชนชาวบ้านในประชาคมที่ร่วมคัดค้านขาดความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย แต่มีเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวคือต้องการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ที่เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

โดยฝ่ายนายทุนมีกำลังด้านเงินทุนและมีผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมายซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในประชาคม ดังนั้นชาวบ้านจึงประกอบกิจกรรมการคัดค้านครั้งนี้ด้วยการ ทำกิจกรรมในพื้นที่ ในการสร้างองค์ความรู้ถึงผลเสียและผลกระทบต่อนายทุนในพื้นที่ รวมถึงการพยายามเชิญชวนให้ความรู้แก่ชาวบ้านในละแวกพื้นที่ใกล้เคียงตระหนักถึงปัญหาของการขอประทานบัตรการทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนและพื้นที่ระแวกใกล้เคียง ผลการศึกษาดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับการศึกษาของวริยา ตัวน้อย (2562) เรื่อง นิเวศวิทยาการเมืองว่าด้วยความขัดแย้งและการต่อต้านการทำเหมืองแร่ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กล่าวโดยสรุปได้ว่า 1) เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ กลวิธีในการต่อสู้คัดค้าน เป็นยุทธศาสตร์แบบค่อยเป็นค่อยไป หัวใจสำคัญ คือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน โดยการให้ข้อมูล ข่าวสารกับประชาชนในพื้นที่ กรอบการเคลื่อนไหวในการต่อสู้คัดค้านคือ “คนหนองไผ่ไม่เอาเหมืองแร่” และ “

สำนึกรักบ้านเกิด” เพื่อปกป้องและป้องกันพื้นที่ของประชาชน 2) กระบวนการและปัญหาจัดระดมทรัพยากร เป็นการสร้างเครือข่ายโดยอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ สมาชิกในชุมชนเป็นหลัก มีลักษณะไม่เป็นทางการ มีการสร้างกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ (กลุ่มคนเพชรบูรณ์ไม่เอาหม้อแกง) และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดีย โดยปัญหาของการจัดการทรัพยากรนั้นไม่ได้มีการระดมทรัพยากรอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่เป็นการสร้างความรู้ให้แก่ประชาชน 3) มุมมองของกลุ่มที่มีต่อการหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่รัฐต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบจากโครงการของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจังในทุกกระบวนการ หากแต่ยังมีการเคลื่อนไหวของอีกฝ่ายในพื้นที่ของกลุ่มทุนการเคลื่อนไหวของก็จะดำเนินการเคลื่อนไหวจนกว่าบรรลุผล นั่นคือการไม่ให้หม้อแกงเข้ามาดำเนินในทุกกิจกรรมและไม่ให้เกิดหม้อแกงขึ้นในพื้นที่อย่างแน่นอน ข้อค้นพบในการศึกษาการเคลื่อนไหวของกลุ่มเป็นการปกป้องต่อสู้จากคนข้างในพื้นที่ และการเมืองภาคประชาชนใน ลักษณะการกระจาย

กลยุทธ์จากกลุ่มการถ่ายทอดกลุ่ม เพื่อเกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม และการขุดเจาะทรัพยากรใต้ดินในพื้นที่เป็นทุนนิยมแบบขุดเจาะ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่อยู่ใต้ดิน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2542, น.64) เรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ ได้กล่าวสรุปไว้ว่า ประการที่ 1 ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของชนชั้นเพียงอย่างเดียว ประการที่ 2 ประเด็นการเรียกร้องไม่ใช่เรื่องเดิมๆ ที่เป็นผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของคนจำนวนมากจากหลายกลุ่มหลายชนชั้น ประการที่ 3 ผู้เรียกร้องมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวด้วยตัวเอง ไม่ใช่การเรียกร้องผ่านกลไกของรัฐหรือกลไกทางการเมือง เนื่องจาก การไม่เชื่อมั่น ไม่ศรัทธาความเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองและความจริงใจของรัฐ ประการที่ 4 เป้าหมายของการเรียกร้องต้องการสร้าง “กติกากฎเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต” ไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจของรัฐ ดังเช่นขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นมาในอดีต ลักษณะร่วมที่สำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมการต่อต้าน ขัดขืนโดยมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลายมาก เช่น เพื่อระดมคน เพื่อยกระดับจิตสำนึก การรับรู้ของประชาชนในเรื่องที่ต่อต้าน ขัดขืน หรือ เพื่อสร้างคุณค่าความเชื่อชุดใหม่ขณะเดียวกันก็เพื่อลดความชอบธรรมของระบบที่ดำรงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดความชอบธรรมของอำนาจรัฐในรูปของการใช้สิทธิที่ไม่เชื่อฟังรัฐ เป็นต้น การอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อคงวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นพื้นที่ทำกินของคนในชุมชน หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ถึงความต้องการปกป้องผืนที่ป่าเพื่อสืบทอดวิถีชีวิตและพื้นที่ทำกินส่งต่อไปผู้สืบทอดต่อไปโดยฝ่ายส่งเสริมและอนุรักษ์ต้นน้ำ กรมป่าไม้ (น.6-10) กล่าวว่า ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป หมายถึง ทรัพยากรที่นำมาใช้แล้วจะสิ้นเปลืองและหมดไปในที่สุดโดยไม่เกิดขึ้นมาใหม่อีก เช่น แร่ธาตุทั้งที่เป็นโลหะและที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงชนิดต่างๆ เป็นต้น นอกจากวิถีที่สวงามตามธรรมชาติทั่วไป เช่น น้ำตก หน้าผา และจุดเด่นตามธรรมชาติที่สวยงาม สิ่งเหล่านี้ถ้าหากใช้ไม่เป็น หรือทำลายไปแล้วจะไม่สามารถหาทดแทนได้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประเภทนี้ จึงต้องใช้อย่างประหยัดและด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ ทรัพยากรที่สามารถเกิดทดแทนหรือรักษาให้คงอยู่ได้ หมายถึง ทรัพยากรจำพวกที่เมื่อได้ใช้ประโยชน์และสามารถรักษาให้คงอยู่หรือเจริญเติบโตออกสู่กลุ่กลานสืบต่อกันไปได้ ถ้าหากรู้จักใช้ประโยชน์ และจัดการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการก็จะมีให้ใช้ได้ตลอดไปทรัพยากรประเภทนี้ ได้แก่ เนื่อดิน เป็นต้น สิ่งแวดล้อม ที่อยู่รอบตัวเราซึ่งมีอิทธิพลที่จะเป็นตัวกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมสิ่งมีชีวิต โดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ 1) สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ 2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม สิ่งก่อสร้างต่างๆ เป็นต้น (ฝ่ายส่งเสริมและอนุรักษ์ต้นน้ำ กรมป่าไม้, น.6-10) ดังนั้นถ้าหากสมาชิกประชาคมไม่คัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ในพื้นที่แล้ว เกิดการตั้งโรงงานทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์เกิดขึ้นในพื้นที่ ไม่ใช่เพียงแค่สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรจะถูกทำลายไป แต่หมายถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี และพื้นที่ใกล้เคียงอีกด้วย รวมถึงยังส่งผลกระทบทางด้านสุขภาพจากผลจากฝุ่นเอนที่แผ่มาตามหลังอีกด้วย ผลการศึกษา

ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาของวารินทร์ แสงขันติ (2562) เรื่อง รูปแบบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามหลักกฎหมาย โดยกล่าวสรุปว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมศึกษา แรงบันดาลใจในการมีจิตสาธารณะและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามหลักกฎหมายของนักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง กลุ่มตัวแปรอิสระซึ่งประกอบด้วย ระดับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมศึกษา เจตคติต่อสิ่งแวดล้อม และแรงบันดาลใจในการมีจิตสาธารณะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามหลักกฎหมายร้อยละ 53.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยแรงบันดาลใจในการมีจิตสาธารณะมีอิทธิพลสูงสุดเท่ากับ 0.476 ดังนั้น ควรสนับสนุนให้มีวิชาที่มีกฎหมายสิ่งแวดล้อม ในหลักสูตรแก่นักศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และผลการศึกษาของสุริดา พัฒนศรีวิเชียร (2565) เรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและยุทธศาสตร์การสื่อสารของภาคประชาสังคมในเชียงใหม่ กล่าวโดยสรุปว่า ภาคประชาสังคมในเชียงใหม่มีแกนนำที่เกี่ยวข้องกับองค์กรพัฒนาเอกชน ประเด็นการเคลื่อนไหวมักเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีเครือข่ายขนาดใหญ่ที่ทำงานร่วมกันมานานทั้งกลุ่มประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวล่าสุด พบว่า การใช้สื่อสังคมทำให้คนเข้าร่วมการเคลื่อนไหวมาก โดยเฉพาะชนชั้นกลาง ในขณะที่ชนชั้นรากหญ้าเข้าร่วมการเคลื่อนไหวน้อย และจำนวนผู้เข้าร่วมเริ่มลดน้อยลงไปตามเวลา ในขณะที่กลุ่มชนชั้นกลางมีส่วนร่วมผ่านสื่อสังคมมากที่สุด สำหรับ

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนา ความเชื่อ และศาสนาที่ใช้ในการสื่อสารผ่านสื่อและกิจกรรม พบว่า สามารถดึงดูดใจชนชั้นกลางวัยกลางคนให้เข้าร่วมมากที่สุด ในขณะที่คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาเข้าร่วมน้อย เนื่องจาก วิถีชีวิตที่มีความเป็นคนเมืองเพิ่มมากขึ้นและชนชั้นกลางบางส่วนย้ายมาจากพื้นที่อื่น ทำให้กลยุทธ์การสื่อสาร อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาเป็นเรื่องไกลตัว ด้วยเหตุนี้ การใช้สื่อสังคมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาเพื่อสื่อสารกับทุกกลุ่มไม่ส่งผลดีเสมอไป ภาคประชาสังคมอาจจะเพิ่มเติมเรื่องของข้อมูลข่าวสารด้านอื่นที่เหมาะสมกับข้อเรียกร้อง และควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสื่อสารที่มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ในการสร้างการมีส่วนร่วมให้ได้จำนวนมาก เพื่อนำมาสู่ความสำเร็จตามข้อเรียกร้องในที่สุด

ในด้านบทบาทของภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ เนื่องจากประชาคมผู้คัดค้านการทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ขาดความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายจึงถูกข่มขู่จากนายทุนทั้งในด้านของกฎหมาย และด้านเงินทุน รวมถึงการขาดความเข้าใจในการติดต่อหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นภาคประชาสังคมจึงหาผู้ที่มีความรู้ในด้านกฎหมาย มาช่วยทำให้ภาคประชาสังคมสามารถเคลื่อนไหวกิจกรรมต่างๆ ได้โดยไม่ขัดกับกฎหมายและยังทำให้ทราบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องมีขอบเขตอย่างไร ช่วยให้ภาคประชาสังคมสามารถป้องกันตัวจากการถูกหลอกหรือข่มขู่ ซึ่งผู้คนในชุมชนที่มีเป้าหมายเดียวกันจึงรวมตัวกันคัดค้านและขอความช่วยเหลือจากผู้นำในชุมชนโดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยมีผู้นำในภาคประชาสังคมหลายคนในการคัดค้านการทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์นี้ โดยแบ่งแยกหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมนี้อย่างชัดเจนเพื่อแบ่งหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จได้ ผลการศึกษาดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับการศึกษาของจักริศรี จารุเมธีญาณ และพระกนัต วฑฒโน (2560) เรื่องภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชนได้กล่าวสรุปไว้ว่า ผู้นำเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาในระดับต่างๆ การพัฒนาในระดับชุมชนก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้นำมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ สามารถใช้คุณสมบัติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม จะเป็นการสร้างความสุขหรือสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น อำนาจของผู้นำจะต้องมีการใช้ให้ถูกต้องเพราะอำนาจเป็นสิ่งที่สร้างหายนะ หรือก่อให้เกิดอันตรายแก่ชุมชนได้ ชุมชนจะพบกับปัญหาในด้านต่างๆตามมา การเลือกสรรผู้นำของชุมชนสังคมก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และมากกว่าคุณสมบัติที่มีผู้นำ คนที่เป็นผู้นำมักมีลักษณะบางอย่างที่เด่นกว่าผู้ตาม คนที่เป็นผู้นำมักเป็นคนที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ผู้อื่นยอมทำตามอีกทั้งผู้ตามยอมได้นำเอาความประพฤติ ได้นำเอาแบบอย่างในการทำงาน ผู้ตามบางคนถึงกับยอมถอดแบบผู้นำบางคนลอกเลียนแบบอย่างของผู้นำ การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จจากกระบวนการพัฒนาชุมชน ทำให้เห็นว่า ผู้นำมี

บทบาทที่ชัดเจนในการทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืน เป็นตัวอย่างให้ชุมชนอื่นๆ และสอดคล้องกับการศึกษาของวริยา ตังน้อย (2562) เรื่อง นิเวศวิทยาการเมืองว่าด้วยความขัดแย้งและการต่อต้านการทำเหมืองแร่ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กล่าวโดยสรุปไว้ว่า 1) เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ กลวิธี ในการต่อสู้คัดค้าน เป็นยุทธศาสตร์แบบค่อยเป็นค่อยไป หัวใจสำคัญคือ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน โดยการให้ข้อมูล ข่าวสารกับประชาชนในพื้นที่ กรอบการเคลื่อนไหวในการต่อสู้คัดค้านคือ “คนหนองไผ่ไม่เอาเหมืองแร่” และ “สำนักรักบ้านเกิด” เพื่อปกป้องและป้องกันพื้นที่ของประชาชน 2) กระบวนการและปัญหาจัดระดมทรัพยากร เป็นการสร้างเครือข่ายโดยอาศัยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ สมาชิกในชุมชนเป็นหลัก มีลักษณะไม่เป็นทางการ มีการสร้างกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ (กลุ่มคนเพชรบูรณ์ไม่เอาเหมืองแร่) และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดีย โดยปัญหาของการจัดการทรัพยากรนั้นไม่ได้มีการระดมทรัพยากรอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่เป็นการสร้างความรู้ให้แก่ประชาชน 3) มุมมองของกลุ่มที่มีต่อการหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่รัฐต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบจากโครงการของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจังในทุกกระบวนการ หากแต่ยังมีการเคลื่อนไหวของอีกฝ่ายในพื้นที่ของกลุ่มทุนการเคลื่อนไหวของก็จะดำเนินการเคลื่อนไหวจนกว่าบรรลุผล นั่นคือ การไม่ให้เหมืองแร่เข้ามาดำเนินในทุกกิจกรรมและไม่ให้เกิดเหมืองแร่ขึ้นในพื้นที่อย่างแน่นอน ข้อค้นพบในการศึกษาการเคลื่อนไหวของกลุ่มเป็นการปกป้องต่อสู้จากคนข้างในพื้นที่ และการเมืองภาคประชาชนในลักษณะการกระจายกลยุทธ์จากกลุ่มการถ่ายทอดกลุ่ม เพื่อเกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม และการขุดเจาะ ทรัพยากรใต้ดินในพื้นที่เป็นทุนนิยมแบบขุดเจาะ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่อยู่ใต้ดิน กลยุทธ์ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม แก่สมาชิกประชาสังคม ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรม ที่ให้ความรู้แก่สมาชิกประชาสังคมและได้รับข้อมูลจากสมาชิกประชาสังคมด้วย โดยมีความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ในท้องถิ่น 2) การสื่อสารโดยให้ข้อมูลแก่ชาวชุมชนอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย ด้วยสื่อหลากหลาย รูปแบบ รวมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะจากสมาชิกประชาสังคมเปิดโอกาสให้สมาชิกประชาสังคมพูดคุยซักถามได้โดยตรง แฉงผลที่เกิดขึ้นให้สมาชิกประชาสังคมรับทราบอย่างสม่ำเสมอ 3) การสนับสนุน ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก แก่สมาชิกประชาสังคม 4) ภาวะผู้นำ ผู้นำจะต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ จึงได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกประชาสังคม 5) การจูงใจ ทำให้สมาชิกประชาสังคมรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมทำให้พื้นที่ของตนพัฒนาให้ดีขึ้น 6) สร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิกประชาสังคมด้วยกัน 7) การให้อิสระแก่สมาชิกประชาสังคม คือ เปิดโอกาสสมาชิกประชาสังคมตัดสินใจเองว่า จะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการโครงการใด และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน (สมจินตนา คุ่มภัย, 2559) การมีส่วนร่วมโดยการให้สมาชิกประชาสังคมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกัน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค นำผลที่ได้มาปรับปรุง แก้ไข พัฒนางาน เพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชน และพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใส และให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Erwin, 1976)

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ในการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ หมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ที่มีผลต่อการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์ ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

6.1 บทบาทของชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์ที่มีผลต่อการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไลต์

กระบวนการของการเคลื่อนไหวของผู้นำภาคประชาสังคมเริ่มต้นขึ้นจากการรวมกลุ่มบุคคลที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อยู่คู่กับผู้คนในชุมชนมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชี้แจงให้ผู้คนในชุมชนตระหนักถึงผลได้ผลเสียทั้งทางตรงและ

ทางอ้อมจากการอนุมัติสัมปทานการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไรต์ เป็นการใช้พื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมในการแสดงออกของคนที่อยู่ชนชั้นเดียวกัน ด้วยประเด็นที่ไม่ใช่ปัญหาทั่วไป โดยในอดีตที่ผู้คนในชุมชนอาจขาดความรู้ความเข้าใจในผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง จนส่งผลให้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคนในชุมชน ในจุดนี้จึงมีกลุ่มคนที่ชื่อว่า “ชมรมคนรักป่ามหาโพธิ์” เป็นผู้เริ่มตระหนักถึงปัญหาจึงได้เริ่มการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ จนได้คำตอบที่ว่า การได้มาซึ่งประทานบัตรเหมืองแร่ นั้นได้มาด้วยความไม่ชอบทำ ทั้งยังก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี จึงเกิดการรวบรวมผู้ที่ไม่เห็นด้วยในการขอสัมปทานครั้งนี้แสดงออกทางสัญลักษณ์ เพื่อร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือในการคัดค้านการประทานบัตรการทำเหมืองแร่เพอร์ไรต์ ด้วยการยื่นเรื่องขอจัดตั้งป่าชุมชน และติดตามสถานการณ์ต่างๆอย่างต่อเนื่อง

การรวมกลุ่มของชมรมคนรักป่า ได้รวมตัวกันเพื่อจัดการประชุมคัดค้านการขอประทานบัตรการทำเหมืองแร่โดยมุ่งเน้นไปที่การเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์มากกว่าการแสดงออกทางกฎหมาย อันเนื่องมาจากความรู้ทางกฎหมายของผู้คนในชุมชนและอำนาจในการต่อรองนั้นมีน้อย แต่ก็ทดแทนด้วยการหาผู้ที่มีความรู้ในด้านกฎหมาย ทำให้ภาคประชาสังคมสามารถเคลื่อนไหวกิจกรรมต่างๆ ได้โดยไม่ขัดกับกฎหมายซ้ำยังทำให้รู้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องมีขอบเขตอย่างไร ช่วยให้ประชาชนสามารถป้องกันตัวจากการถูกละเมิดหรือข่มขู่ ซึ่งผู้คนในชุมชนที่มีเป้าหมายเดียวกันจึงรวมตัวกันคัดค้านและขอความช่วยเหลือจากผู้นำในชุมชนโดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งนั่นเป็นจุดที่ประชาชนเล็งเห็นว่าหากเคลื่อนไหวด้วยตัวเองหรือคนเพียงจำนวนเล็กน้อยนั้นไม่สามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้ ภาคประชาสังคมจึงมีบทบาทอย่างมากที่เป็นแหล่งรวมผู้คนที่มีความคิดและจุดประสงค์เดียวกันและแสดงออกทางสัญลักษณ์เพื่อให้บุคคลภายนอกเล็งเห็นถึงความเดือดร้อนที่คนในชุมชนได้รับจากการอนุมัติสัมปทานในอดีตที่ผ่านมา รวมถึงความไม่โปร่งใส และการใช้อำนาจกับคนในชุมชนจากทั้งทางกลุ่มนายทุนและเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน และเรียกร้องให้ทางภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ด้วยการยื่นหนังสือขอจัดตั้งป่าชุมชนไปยังจังหวัดลพบุรี และยังมุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้กับชาวบ้านด้านกฎหมาย, การปลูกป่าไม่ทดแทน และการบำรุงรักษาทรัพยากรทดแทนในส่วนที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ประโยชน์มากขึ้นเพื่อป้องกันการใช้อำนาจทางกฎหมายของผู้ประกอบการหรือนายทุน เพื่อให้ชาวบ้านไม่ยอมเสียป่าไปตามการใช้จิตวิทยาของผู้ประกอบการ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของภาคประชาสังคมที่มีผลต่อการคัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่เพอร์ไรต์ และมีกระบวนการเคลื่อนไหวอย่างไร ดังนั้น หน่วยงานรัฐต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะต้องมีการทบทวนถึงนโยบายที่ทำให้ประชาชนและภาคประชาสังคมนั้นมีความเข้มแข็งและได้รับการรับฟังจากภาครัฐมากขึ้น นอกจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่ 3 ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี ยังมีอีกหลายชุมชนที่ต้องเผชิญสถานการณ์เดียวกัน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาผ่านพื้นที่หนึ่งๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการขอประทานบัตรเหมืองแร่เท่านั้น แต่การศึกษาเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งนั้นไม่สามารถนำมาใช้อธิบายภาคประชาสังคมอื่นๆ ได้ครบทุกประเด็น การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมของภาคประชาสังคมในพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้เข้าใจบทบาทประชาสังคมในพื้นที่นั้นๆ

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2561). *รายงานประจำปี 2561 กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่*. สืบค้น 17 มกราคม 2564. จาก <http://library.nhrc.or.th/ulib/dublin.php?ID=10616>
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2544). *ประชาสังคมกับสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: แผนงานวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุขกระทรวงสาธารณสุข.
- จักรีศรี จารุเมธีญาณ และพระณัด วทฒโน. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 6(1), 71-90.

- ชูศักดิ์ เอกเพชร. (2561). *แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ*. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- นิธิ เนื่องจำนง. (2563). *ประชานิยมในโลกที่เหลื่อมล้ำ*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า.
- วริยา ตัวน้อย. (2562). นิเวศวิทยาการเมืองว่าด้วยความขัดแย้งและการต่อต้านการทำเหมืองแร่ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 7(2), 21-35.
- วารินทร์ แสงขันตี. (2562). รูปแบบพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามหลักกฎหมาย. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 20(2), 41 – 50.
- สุธิดา พัฒนศรีวิเชียร. (2565). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและยุทธศาสตร์การสื่อสารของภาคประชาสังคมในเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- Erwin, W. (1976). *Participation Management: Concept Theory and Implementation*. Atlanta G.: Georgia State University.